

Miha HUMAR\*

# NEOPAZNA ŠKLEDICA PRVA OSVOJI POGORIŠČA

Neopazno skledico, ki jo poznamo pod strokovnim imenom *Peziza praetervisa* Bres., uvrščamo v skupino zaprtotrosonic (Ascomycota). Zanj je značilno, da jo običajno opazimo na gozdnih pogoriščih, kjer je eden izmed prvih organizmov, ki osvoji obžgan sterilan les. Še posebej ji ustreza, če so tla na pogorišču peščena. Po tej značilnosti so glivo poimenovali v angleščini – ogljena skodelica (Charcoal Cup). Neopazni skledici so zelo podobne tudi glive *P. petersii*, *P. violacea* in *P. protea*, ki jih brez mikroskopa ali sodobnih molekularnih tehnik praktično ne moremo ločiti med seboj. Tudi te vrste pogosto uspevajo na ostankih obžganega lesa s pogorišč, kar determinacijo še otežuje. Trosnjake neopazne skledice lahko najdemo v naravi od pozne pomladi do pozne jeseni. Po navedbah v literaturnih virih neopazna skledica uspeva predvsem v Evropi. Na drugih kontinentih pa jo najdemo le redko in še to le kot posledico človeških aktivnosti, predvsem transporta.

Kot že ime pove, so za neopazno skledico značilni skledasti trosnjaki. Klobučki so široki od 3 cm do 5 cm, po nekaterih podatkih celo do 8 cm. Notranjost skledic je gladka in obarvana rjavo-vijolično, zunanja površina pa je rjava in dlakava. Aski, v katerih so spore, so dolgi do 300 µm in ob stiku z jodovico pomodrijo. Meso klobučkov je krhko, tanko in obarvano rjavo. Gliva ni užitna.

Neopazna skledica je ena izmed redkih gliv, ki lahko uspeva na pooglenelem lesu. V procesu gorenja na površini lesa nastane plast oglja, ki je prepojena s katranom in les ščiti pred okužbo z glivami. V preteklosti so za zaščito lesenih kolov le-te pogosto obžgali, danes pa se za zaščito lesa uporablja bolj dovršen postopek termične modifikacije lesa. Med gorenjem prihaja med drugim tudi do depolimerizacije lesa in nastanka enostavnih sladkorjev, ki jih neopazna skledica lahko izkorišča za svojo rast in razvoj. Poleg lesa pa se ta gliva lahko prehranjuje tudi z ostalim pooglenelim organskim materialom, na primer s šoto ali humusom. Po drugi strani pa jo prisotnost toksičnih

nih učinkovin, ki nastanejo med termično razgradnjo lesa, ne moti. Ta gliva ne povzroča ekonomske škode na lesnih izdelkih. Nasprotno, ima veliko vlogo pri ponovni revitalizaciji območij, opustošenih po požarih.



Slika 1. Trosnjak neopazne skledice na pogorišču v Poključki soteski (foto: M. Humar)



Slika 2. Značilen skledast trosnjak neopazne skledice (foto: M. Humar)

\* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana. e-pošta: miha.humar@bf.uni-lj.si